

De Juristenkrant 2015/317, 2.

Grote Kamer van Europees Hof verontrust journalistiek

Pentikäinen t. Finland *betreft de klacht van een persfotograaf die tijdens een betoging in Helsinki werd aangehouden, een nacht in de cel werd opgesloten en achteraf strafrechtelijk vervolgd en veroordeeld werd omdat hij niet eerder de betoging, na duidelijk politiebevel, had verlaten. De Grote Kamer van het EHRM is van oordeel dat er geen sprake is van een schending van de journalistieke vrijheid in toepassing van artikel 10 EVRM. Dat Markus Pentikäinen zijn werk deed als persfotograaf en journalist, kon niet helpen als verweer.*

Journalist moet de wet naleven

Het politiebevel om de betoging te verlaten was gericht op de bescherming van de openbare orde en veiligheid, en op het voorkomen van strafbare feiten en geweld, conform de Finse wet. Bovendien konden de gewraakte maatregelen tegen de journalist verantwoord worden als “nodig in een democratische samenleving” zoals bedoeld in artikel 10 § 2 EVRM. Qua nieuwsverslaggeving waren aan de journalist geen beperkingen opgelegd, zijn camera werd niet in beslag genomen, zijn journalistiek bronnengeheim werd gerespecteerd en hij kon al zijn foto's van tijdens de betoging gebruiken. Het bevel om de betoging te verlaten kwam er pas nadat de demonstratie gewelddadig was geworden en het moet voor de persfotograaf duidelijk geweest zijn dat het politiebevel voor iedereen gold. Voor het Hof zijn er geen redenen om Pentikäinen een speciale behandeling te verlenen: *“the fact that the applicant was a journalist did not entitle him to preferential or different treatment in comparison to the other people left at the scene”*. Van journalisten mag men verwachten dat ze zich op een verantwoordelijke manier gedragen, en dus de wet en politiebevelen naleven, ook wanneer ze als journalist aan het werk zijn. Overigens hadden de autoriteiten niet speciaal Pentikäinen op het oog, want alle personen die tot in de eindfase aan de betoging hadden deelgenomen, werden opgepakt. De andere perscollega's hadden ondertussen wel de betoging verlaten en zij konden, vanop een andere plaats, verder berichten over het verloop en de ontbinding van de betoging.

De waakhondfunctie niet in het gedrang

Dat Pentikäinen gedurende bijna 18 uur aangehouden bleef was te verantwoorden, want tijdens de nachtelijke duur van de detentie konden er geen verhoren plaatsvinden. Pentikäinen werd correct behandeld door de politie, en bovendien is hij 's anderendaags al heel gauw terug op vrije voeten gesteld. Uiteindelijk is de journalist ook niet gestraft, want de Finse rechtscollages vonden het door de journalist gepleegde misdrijf verschoonbaar, het was *“an excusable act”*. Het EHRM vindt dat er daarom ook geen sprake kan zijn van een *“chilling effect”* in deze zaak: de loutere vaststelling van schuld aan een bepaald misdrijf, zonder verder gevolg, is niet van aard journalisten af te schrikken om in de toekomst verslag uit te brengen over protestacties of betogingen.

Rekening houdend met de appreciatiemarge die aan de lidstaat toekomt, concludeert de Grote Kamer, met 13 stemmen tegen 4, dat artikel 10 EVRM niet is geschonden. Het Hof wil wel vermijden dat er te voortvarende conclusies aan het arrest worden verbonden. Het benadrukt dat de vaststelling van niet-schending van de journalistieke vrijheid *“must be seen on the basis of the particular circumstances of the instant case, due regard being had to the need to avoid any*

impairment of the media's "watch-dog" role"". In andere omstandigheden wil het Hof dus wel nadrukkelijk de waakhondfunctie van de media beschermd zien. Enkel de bijzondere omstandigheden, het verloop van de demonstratie in Helsinki en het gedrag van de journalist rechtvaardigen dus de serie tussenkomsten in de expressie- en informatievrijheid van Pentikäinen.

Het Europees Hof zelf aan de schandpaal?

Het arrest lokte fel protest uit vanwege de Internationale en Europese Federatie van Journalisten (IFJ/EFJ). In een persbericht liet het EFJ weten het arrest in de zaak *Pentikäinen t. Finland* te zullen aanmelden bij het onlangs opgestarte Europees platform dat rapporteert over ernstige vormen van beknotting of bedreiging van de journalistieke vrijheid. De EFJ vreest dat het arrest van de Grote Kamer kwalijke gevolgen zal hebben voor journalisten die nu al heel vaak gevisieerd worden wanneer zij rapporteren over politieacties tijdens betogingen.

Opmerkelijk is ook de felle formulering van de *dissenting opinion* van vier rechters, onder wie de voorzitter van het Hof, Dean Spielmann en de Belgische rechter, Paul Lemmens. Zij vinden dat de Grote Kamer met dit arrest de kans heeft gemist om de rol van de journalistiek te versterken, in plaats van die in gevaar te brengen. Hun stelling is dat zolang journalisten niet zelf actief of direct betrokken zijn bij geweld, de media ten volle hun rol als publieke waakhond moeten kunnen vervullen bij de verslaggeving over demonstraties en betogingen en vooral ook over het ingrijpen van de politie. De *dissenters* wijzen erop dat *"recent events in many European countries demonstrate, more than ever, the necessity of safeguarding the fundamental role of the press in obtaining and disseminating to the public information on all aspects of governmental activity. That is, after all, one of the crucial elements of the democratic ideal protected by the European Convention on Human Rights"*. De *dissenting opinion* maakt andermaal duidelijk dat bij de beoordeling van de noodzaak van inmengingen in persvrijheid en journalistiek het kompas van de Straatsburgse rechters soms in heel verschillende richtingen staat. En dat is op zichzelf een onrustwekkende gedachte, gelet op het belang in een democratie van de expressie- en informatievrijheid en de rol van waakzame, alerte en onafhankelijke journalistiek.

Dirk Voorhoof doceert mediarecht aan de Universiteit Gent en is lid van het Human Right Centre en het Center for Journalism Studies. Hij is ook lid van de Vlaamse Regulator voor de Media en van het European Centre for Press and Media Freedom.

EHRM Grote Kamer 20 oktober 2015, *Pentikäinen t. Finland*, via <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng>

Zie ook: D. Voorhoof, "Europees Hof mild voor inmenging in expressie- en informatievrijheid", *De Juristenkrant* 2014/286, 3, de website van de EFJ (<http://europeanjournalists.org/blog/2015/10/23/finland-the-european-court-rejects-photo-journalists-complaint/>) en van het Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists (www.coe.int/en/web/media-freedom/home) en de blog over deze zaak op www.strasbourgobservers.com